

کارگزاران شیعه امامیه در دستگاه حکومتی سلجوقیان

حمیدرضا مطهری^۱

صدرالله اسماعیل زاده^۲

چکیده

پس از افول دولت شیعی آل بویه و با روی کار آمدن سلجوقیان سنی مذهب، قدرت امامیه کاهش یافت و سخت گیری هایی از سوی حکومت نسبت به شیعیان به وجود آمد. (تاریخچه) اما پس از مدتی، امرا و دیوان سالاران (کارگزاران) شیعی، در حکومت سلجوقی حضور مؤثری یافتند و مناصبی چون وزارت، کتابت و حتی امارت حکومت های کوچک شیعی را به دست آوردند. (مسئله) با این وصف، بررسی های منسجم و کل نگر دربار برآمدن شیعیان و خدمات آنان به مسلمانان صورت نگرفته است. (پیشینه) این مقاله، در پی پاسخ گویی به نحوه ورود شیعیان و کارکرد آنان در دوره های مختلف دستگاه حکومتی سلجوقی است. (سؤال) مطالعه این بخش از تاریخ تحولات سیاسی و فرهنگی شیعه امامیه، می تواند دستاوردهای ارزشمندی در جهت کشف و فهم پویایی تاریخ شیعه امامی در اختیار جوامع شیعه بگذارد. (فرضیه) از این رو، در این نوشتار بر آنیم تا جایگاه شیعیان در دستگاه حکومت سلجوقی (هدف) را به روش توصیفی - تحلیلی نشان دهیم. (روش) انعطاف پذیری شیعه برای حفظ موجودیت در سخت ترین اوضاع با تأکید بر ابراز عقاید مذهبی، مهم ترین نتیجه این مقاله است. (یافته)

واژگان کلیدی

سلجوقیان، شیعیان، کارگزاران شیعی، شعائر شیعی و نظام الملک.

۱. استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی (نویسنده مسئول) - motahari50@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه مذاهب اسلامی تهران - sesmaeilzadeh@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۳/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱/۱۵